

Ewa Piotrowska, Renata M. Zając

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Biblioteki w Stambule

Stambuł położony nad cieśniną Bosfor i Morzem Marmara, wcześniej Bizancjum i Konstantynopol — stolica Cesarstwa Wschodniorzymskiego, od 1453 roku został stolicą Imperium Osmańskiego i centrum islamskiego świata. Obecnie jest około dwudziestomilionową metropolią, największym miastem Turcji, składającym się z części azjatyckiej i europejskiej. Pomimo tego, że od 1923 roku stolicą państwa jest Ankara, to jednak Stambuł pełni wciąż rolę głównego ośrodka naukowego, kulturalnego i biznesowego kraju. Miasto posiada wiele cennych zabytków będących świadkami dawnych czasów. Najbardziej znane atrakcje turystyczne to pozostałości starożytnego Hipodromu z obeliskami Teodozjusza I i Konstantyna VII oraz Kolumną Wężową, Hagia Sofia z VI w. zamieniona w czasach tureckich na meczet, pałac Topkapi będący do XIX wieku siedzibą sułtanów osmańskich, wybudowany w XIX w. i zamieszkaný przez ostatnich władców imperium pałac Dolmabahçe, górująca nad Złotym Rogiem Wieża Galata, Cysterna bazyliki — największa z sześćdziesięciu podziemnych cystern na wodę z czasów bizantyjskich oraz niezliczona liczba meczetów, z których najczęściej odwiedzanymi przez turystów są: Meczet Błękitny (XVII w.), Meczet Sulejmana (XVI w.), Nowy Meczet (XVI-XVII w.) czy Meczet Sultan Eyüp.

W marcu 2015 roku autorki przebywały w ramach programu Erasmus+ na Uniwersytecie Marmara znajdującym się w azjatyckiej części miasta. Uczelnia powstała w 1883 roku, a obecna nazwa obowiązuje od 1982 roku. Uniwersytet posiada 16 fakultetów, prawie 75 000 studentów, ponad 3000 nauczycieli akademickich oraz 10 kampusów. Autorki gościły w największym z nich — Kampusie Göztepe, gdzie mieści się Biblioteka Centralna, a także miały możliwość odwiedzenia kilku innych bibliotek stambulskich.

Na terenie Meczetu Sulejmana znajduje się utworzona w 1918 roku Biblioteka Suleymaniye, posiadająca największą i najbardziej znaczącą kolekcję manuskryptów islamskich na świecie. Na wystawie w gmachu eksponowano opraco-

wania krytyczne oraz faksymile najcenniejszych dzieł, w tym mapy osmańskiego geografa i kartografa Piri Reisa oraz traktat Avicenny. Biblioteka posiada nowoczesny system zabezpieczeń zbiorów, chroniący kolekcję przed trzęsieniami ziemi i pożarami. Zdigitalizowane manuskrypty można przeglądać w czytelni na miejscu, istnieje też możliwość zakupu dokumentu na CD.

Kolejnym odwiedzionym miejscem był Oddział Książek Rzadkich Biblioteki Uniwersytetu Stambulskiego¹, posiadający dokumenty w języku tureckim, arabskim, perskim czy łacińskim, w tym książki drukowane, czasopisma, mapy oraz albumy fotograficzne z ponad 36 000 starych fotografii. W zbiorach przechowywana jest kolekcja biblioteki sułtańskiego pałacu Yildiz oraz wiele cennych dzieł sztuki i manuskryptów należących do znanych tureckich postaci historycznych. Część cennych zbiorów została zeskanowana i jest dostępna dla użytkowników na komputerach

Biblioteka Centralna Uniwersytetu Stambulskiego² ma egzemplarz obowiązkowy, gromadzi około miliona woluminów i jest dostępna dla wszystkich zainteresowanych. Udostępnia swoje zbiory tylko na miejscu w czytelniach, a czas oczekiwania na zamówione pozycje wynosi 15 minut. Biblioteka posiada wiele udogodnień dla osób niewidomych: dźwiękoszczelne kabiny do samodzielnej pracy i do nagrywania audiobooków, drukarki brajlowskie, komputery ze specjalistycznym oprogramowaniem.

Państwowa Biblioteka Beyazita była pierwszą książnicą ufundowaną przez państwo. Powstała w 1884 roku i mieści się w kompleksie Meczetu Beyazita z XVI wieku. Jest otwarta dla publiczności, otrzymuje egzemplarz obowiązkowy, posiada zbiór manuskryptów, książek drukowanych, a także czasopism i dzienników z czasów Imperium Osmańskiego i początków Republiki Tureckiej. Zdigitalizowane zbiory dostępne będą w przyszłości w Internecie. Regały, na których umieszczono cenny księgozbiór, otoczone są w celu zabezpieczenia przyciemnionym hartowanym szkłem. Biblioteka znajduje się w zabytkowym budynku, ale posiada nowoczesny wystrój wnętrz, z komfortowymi miejscami do pracy dla czytelników.

Biblioteka Publiczna Orhana Kemala mieści się w historycznym budynku z czasów sułtana Mehmeda II Zdobywcy. Instytucja, podobnie jak pozostałe biblioteki Stambułu, intensywnie włączyła się w obchody Tygodnia Bibliotek, które w 2015 roku odbyły się w Turcji w ostatnim tygodniu marca.

¹ *Istanbul University Library and Documentation Department of Rare Books Library* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/en/?p=6627>.

² *Istanbul University Head Office of Library and Documentation* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/en/>.

Biblioteka Centralna Uniwersytetu Marmara³

Biblioteka powstała w 1997 roku i jest otwarta przez dwadzieścia cztery godziny na dobę przez siedem dni w tygodniu. Czytelnicy mają do dyspozycji salę do pracy własnej oraz pokoje do pracy grupowej i indywidualnej.

Instytucja oferuje wolny dostęp do księgozbioru ułożonego według klasyfikacji Library of Congress. Do ochrony i identyfikacji zbiorów używany jest system RFID. Oprócz książek drukowanych biblioteka ma w swoich zbiorach ponad 3000 e-booków, 4000 filmów, zdigitalizowane prace magisterskie i doktorskie oraz kolekcję około 2000 książek rzadkich (głównie w alfabecie arabskim), które są zeskanowane i dostępne w całości w sieci.

Użytkownicy mogą korzystać ze stanowiska do samodzielnego wypożyczania i zwrotu książek, a także z nowoczesnych skanerów oraz urządzenia, które w ciągu trzech minut dezynfekuje i oczyszcza książkę. W bibliotece pracuje 15 bibliotekarzy oraz około 30 studentów z różnych kierunków zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin. Pracownicy i użytkownicy biblioteki mogą korzystać z pomieszczenia socjalnego wyposażonego we wszystkie akcesoria kuchenne.

Nauczyciele akademicki wypożyczają 10 książek na miesiąc, a studenci 10 książek na piętnaście dni. W wypożyczaniu międzybibliotecznym wykorzystywany jest elektroniczny system KITS używany w wielu tureckich bibliotekach uniwersyteckich. Książki sprowadzane są również z innych bibliotek stambulskich, natomiast nie wypożyczają się materiałów z zagranicy. Użytkownik może wypożyczyć książkę otrzymaną poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną do domu na miesiąc.

W bibliotece znajduje się specjalistyczne oprogramowanie dla niewidomych, obsługiwane przez pracownika z dysfunkcją wzroku. Na uniwersytecie obecnie studiuje około 30 studentów korzystających z tego udogodnienia.

Biblioteka zajmuje się również publikowaniem, wydając rocznie 10 książek i 22 czasopisma, których wersja elektroniczna edytowana jest w Open Journal Systems. Wszystkie te periodyki znajdują się na portalu DergiPark⁴, oferującym dostęp do prawie 600 tureckich czasopism naukowych Open Access.

Gromadzeniem zbiorów zajmuje się jeden bibliotekarz, który dokonuje zakupów trzy razy w roku. Studenci i pracownicy naukowci składają swoje propozycje osobiście lub poprzez formularz zamówień dostępny w Internecie. Lista książek wysyłana jest do trzech różnych księgarń, które proponują ceny zakupu. Wybierana jest najkorzystniejsza oferta. Średnio kupuje się 20 000 książek rocznie, a w 2014 roku biblioteka otrzymała również 10 000 darów. Kolekcja filmów DVD jest powiększana raz w roku również o tytuły zaproponowane przez czytelników biblioteki. Każdy film można wypożyczyć na dwa dni.

³ *Departments of Library and Documentation*. In *Marmara University* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://kutuphane.marmara.edu.tr/en/>.

⁴ *DergiPark* [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/index2.php>.

W bibliotece używany jest turecki zintegrowany system biblioteczny YORDAM. Opisy materiałów sporządzane są w formacie MARC 21 i trafiają do centralnego katalogu TO-KAT⁵. Obecnie użytkownicy mają do dyspozycji 96 baz danych, finansowanych przez ULAKBIM (Krajowe Centrum Sieci Akademickiej i Informacji)⁶.

W czasie pobytu na Uniwersytecie Marmara autorki miały także możliwość odwiedzenia dwóch bibliotek znajdujących się w zabytkowym budynku Kampusu Haydarpaea: Biblioteki Wydziału Prawa oraz Biblioteki Medycyny i Nauk o Zdrowiu.

Gościły również w mieszczącym się na Uniwersytecie Marmara Instytucie Informacji i Zarządzania Zasobami. We wszystkich tureckich uczelniach przyszłych bibliotekarzy kształcił się na kierunku pod nazwą *information and record management*. Kilka uniwersytetów (w tym Uniwersytet Marmara i Uniwersytet Stambulski) oferuje 4-letnie studia licencjackie i 2-letnie studia magisterskie.

Biblioteki stambulskie nie odbiegają standardami od bibliotek zachodnio-europejskich czy amerykańskich, stosują nowoczesne technologie i formy zabezpieczenia zbiorów, mają dostęp do dużej liczby zagranicznych baz danych. Są przyjazne dla czytelników niepełnosprawnych, posiadają unikalne kolekcje manuskryptów, z których większość zdigitalizowano i udostępniono w Internecie. Wszystkie prowadzą intensywną działalność na rzecz popularyzacji nauki i upowszechniania kultury organizując konferencje naukowe, wystawy, spotkania autorskie oraz imprezy związane z Tygodniem Bibliotek. W 2015 roku od 30 marca do 5 kwietnia obchodzony był w Turcji 51 Narodowy Tydzień Bibliotek „Międzykulturowy Dialog i Biblioteki” pod hasłem „Biblioteki Przyszłości, Przyszłość Bibliotek”.

Informacja o autorach:

mgr Ewa Piotrowska — kustosz dyplomowany, sekretarz naukowy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: ewa.piotrowska@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 64.

dr Renata Zając — kustosz dyplomowany, wicedyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: renata.zajac@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 62.

⁵ TO-KAT [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.toplukatalog.gov.tr/>.

⁶ ULAKBIM [online], 2015 [dostęp: 2015-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ulakbim.gov.tr/eng/>.

Zdj. 1. Dziedziniec Biblioteki Süleymaniye. Fot. R. Zajac.

Zdj. 2. Czytelnia w Oddziale Książek Rzadkich Biblioteki Uniwersytetu Stambulskiego. Źródło: <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/en/?p=6627>.

Zdj. 3. Czytelnia w Państwowej Bibliotece Beyazita. Fot. R. Zając.

Zdj. 4. Dziedziniec w Państwowej Bibliotece Beyazita. Fot. R. Zając.

Zdj. 5. Biblioteka Publiczna Orhana Kemala. Fot. E. Piotrowska.

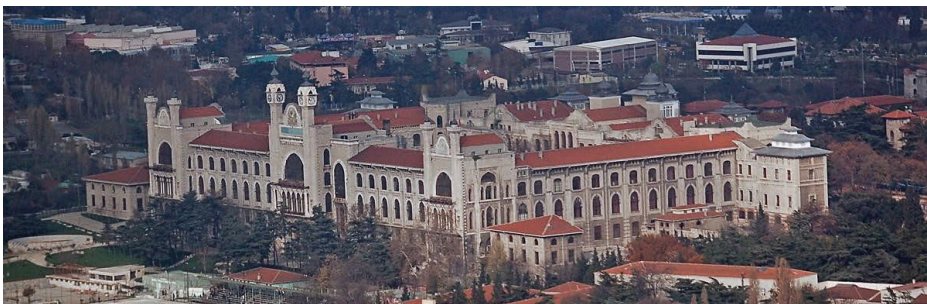
Zdj. 6. Wejście do Biblioteki Centralnej Uniwersytetu Marmara. Fot. E. Piotrowska.

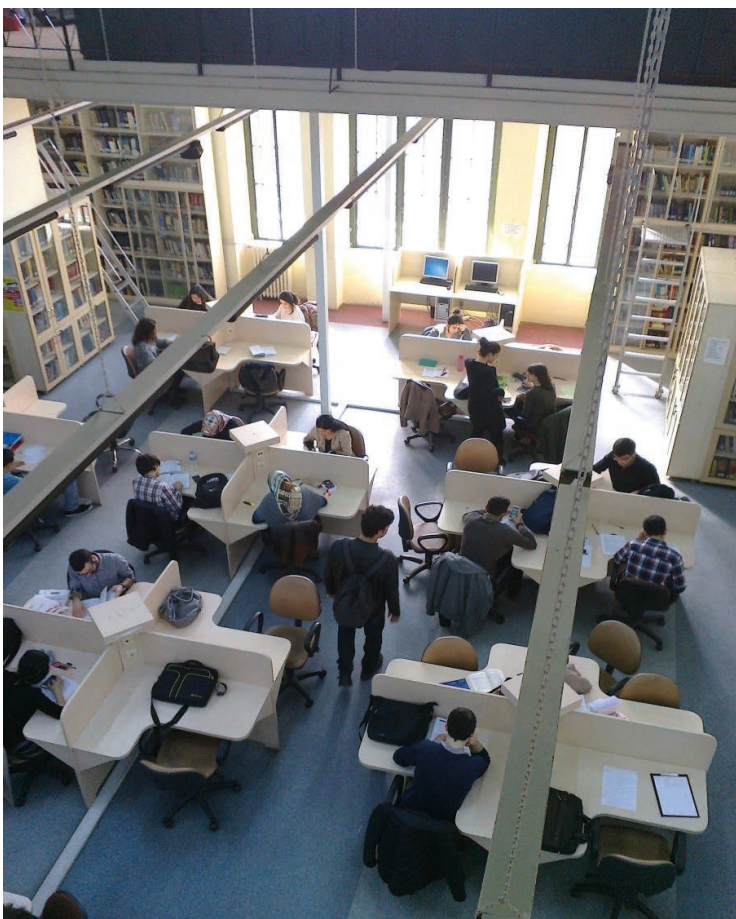
Zdj. 7. Kolekcja książek rzadkich w Bibliotece Centralnej Uniwersytetu Marmara. Fot. R. Zając.

Zdj. 8. Czytelnia w Bibliotece Centralnej Uniwersytetu Marmara czynna 24/7. Fot. R. Zając.

Zdj. 9. Kampus Haydarpaşa Uniwersytetu Marmara. Źródło: http://en.wikipedia.Org/wiki/Haydarpa%C5%9Fa#/media/File:Haydarpasa_campus_general.jpg.

Zdj. 10. Biblioteka Wydziału Prawa Uniwersytetu Marmara w Kampusie Haydarpaşa. Fot. R. Zając.

